

N:o 17.

Ank. till Riksd. kansli den 12 maj 1908, kl. 3 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring af 4 § tryckfrihetsförordningen.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, n:o 9, har herr *Karl Warburg* anfört följande:

»Bland de bestämmelser i tryckfrihetsförordningen, hvilka numera te sig otidsenliga, är otvifvelaktigt åliggandet för justitieministern att öfvervaka skrifterns allmängörande.

Detta uppdrag har icke ursprungligen tillhört chefen för justitiedepartementet utan blifvit på honom öfverflyttadt från *hofkansleren*. Denne ämbetsman inom kansliet hade allt sedan frihetstidens början öfverinseende öfver Riksarkivet och K. Biblioteket, sedan 1785 äfven öfver dramatiska stycken och, enligt instruktionen af 23 februari 1802, öfver boktryckerier, bokhandel, lånbibliotek och bokauktionskammaren 'samt tryckfrihetens bruk', därvid han fick en nära diktatorisk makt, i det han ägde rätt att genom någon boktryckeriombudsman, som hade tillträde till alla boktryckerier, inställa tryckningen af alla skrifter. Enligt tryckfrihetsförordningen af 1812 var det ock *hofkansleren*, som ägde att öfver tryckfrihetens bruk utöfva den tillsyn, som fortfarande ansågs behöflig, äfven

sedan preventiv censur upphäfts. Men hofkanslaren var sedan 1809 ledamot af statsrådet, och på detta sätt kom öfvervakandet af skrifter att åligga en regeringsledamot.

När 1840 hofkanslärsämbetet upphäfdes, öfverflyttades bestyret med tryckta skrifers öfvervakande på ingen ringare än *justitiestatsministern*, sedermera (efter 1876) *chefen för justitiedepartementet*.

Det torde i och för sig vara en oegentlighet, att en medlem af regeringen har detta uppdrag sig anförtrodt. Den högsta offentliga åklagarmakten är eljest lämnad i *justitiekanslerns* hand och intet skäl synes föreligga för att göra undantag för brott mot tryckfriheten.

Det torde ock vara en ganska tvifvelaktig förmån för justitieministern att äga denna befogenhet. I ock för sig måste öfvervakandet af pressen påkalla mycken omsorg och urskillning och äfven om justitieministern endast har att pröfva de hemställanden, som i detta afseende göras till honom från hans ombud, måste uppdraget dock verka störande och tidsödande för hans egentliga verksamhet såsom justitiedepartementets chef.

Därtill kommer, att ju mera regeringarna få politisk färg ett ingripande eller ett uraktlåtande att ingripa i fråga om verkliga eller förmenta tryckfrihetsförseelser, begångna af politiske motståndare eller politiske meningsfränder, kan komma att kasta ett sken af bristande opartiskhet öfver en ministers åtgärder eller åtminstone kan utnyttjas i detta syfte. Detta gäller regeringar af *alla* färger enligt satsen i dag mig i morgon dig. Man kunde å andra sidan ock tänka sig, att rent af hänsyn mot politiske motståndare skulle kunna hålla en justitieminister tillbaka från att anställa åtal, på det att icke hans åtgärd måtte få karaktären af partiförföljelse.

Huru som helst bör det vara en fördel att få dessa uppdrag öfverflyttade från en politisk minister till en rent juridisk myndighet.

I de senast framlagda förslagen till ny tryckfrihetsförordning har ock dessa synpunkter gjort sig gällande. Sålunda finner man, att 1871 och 1872 årens konstitutionsutskott haft ögonen riktade på olägenheterna af nuvarande förhållanden. I dessa års konstitutionsutskotts förslag till ny tryckfrihetsförordning finner man, att justiestatsministerns öfvervakande af tryckta skrifter (med undantag för ordningsmål) är öfverförd till justitiekanslern.

1871 års konstitutionsutskott motiverar detta därmed att justiestatsministerns rättighet att förordna om åtal och kvarstad vore af natur att tillkomma allmän åklagare och icke lämpligen borde uppdragas åt

rikets främste ämbetsman, hvaremot den helt naturligt läte hänföra sig till området af den verksamhet, justitiekanslern såsom chef för åklagarmakten ägde utöfva; helst justitiekanslern redan enligt gällande tryckfrihetsordning icke blott borde jämte justitiestatsministern för egen del genom vederbörande ombud hafva uppsikt öfver tryckfrihetens laga bruk (§ 4 mom. 5) utan ock efter justitiestatsministerns eller dennes ombuds tillstyrkande förordna om kvarstad (§ 5 mom. 8), hvarjämte det vore justitiestatsministern förbjudet att föranstalta om åtals anställande annorlunda än genom justitiekanslern.

Likaledes är samma ändring genomförd i den kungliga proposition med förslag till ny tryckfrihetsförordning, som framlades vid 1887 års riksdag.

D. v. justitieministern åberopade härvid de af 1871 års utskott anförda skälen, men lades därtill *'olämpligheten af att en dylik befattning utöfvas af en ledamot af konungens råd'*.

Att denna reform emellertid hvarken 1871, 1872 eller 1887 vann framgång berodde icke därpå att Riksdagen i och för sig ogillade dess tanke utan därpå att reformen ingick såsom led i en större fullständig omändring af tryckfrihetsförordningen, som af andra skäl icke lyckades vinna Riksdagens bifall.

Detta bör dock icke utgöra något hinder för att denna i och för sig lätt verkställda partiella reform bli genomförd.

Jag vågar därför närmast med anslutning till 1871—72 årens konstitutionsutskotts förslag hemställa, att sådana ändringar vidtagas i tryckfrihetsförordningen, 4 § mom. 1, 2, 3, 5, att i stället för *'chefen för justitiedepartementet'* insättes *justitiekanslern* och att konstitutionsutskottet, därest det gillar grundtanken i det af mig väckta förslaget, täcktes omedelbara dessa paragrafer och äfven företaga däraf betingade ändringar å andra ställen i tryckfrihetsförordningen.

I samband härmed torde ock lämpligen justitieministerns sysslande med s. k. ordningsmålen (4 § mom. 3 och 4) böra bortfalla och dessa jämlikt förslagen af 1871—72 och 1887 förläggas till domstol.»

Det uti förevarande motion framlagda förslag finner utskottet vara förtjänt af beaktande. Onekligen ligger det en egendomlig inkonsekvens därutinnan att, medan lagstiftningen i allmänhet uppdrager åklagarmakten och det omedelbara öfvervakandet öfver iakttagandet af allmän ordning och säkerhet åt särskilda myndigheter, öfvervakandet af tryckfriheten i

*Utskottets
yttrande.*

väsentliga delar blifvit anförtrödt åt en bland Konungens rådgifvare. I likhet med motionären anser också utskottet, att i den mån utvecklingen kommer att medföra mer eller mindre utpräglade politiska partimotsättningar, i samma mån växer ock faran för att justitieministerns sätt att handhafva sin ifrågavarande befogenhet skall blifva föremål för misstro och misstydningar. Det synes utskottet därför föreligga grundade skäl att vidtaga en sådan ändring af tryckfrihetsförordningens bestämmelser, att justitieministern i regel befrias från åliggandet att öfvervaka skrifers allmängörande och att befattningen härmed i stället uppdrages åt någon annan myndighet. Utskottet anser sig dock böra framhålla, att i vissa hänseenden och särskildt beträffande tillsynen öfver sådana tryckalster, hvilka äro af beskaffenhet att kunna verka störande på rikets förhållande till främmande makter, bör regeringsmakten äga att omedelbart utöfva erforderlig tillsyn.

Ehuru utskottet således är med motionären fullt ense därutinnan, att den för närvarande stadgade ordning för tryckfrihetens öfvervakande icke kan betecknas såsom tillfredsställande, har utskottet dock icke funnit sig kunna tillstyrka motionärens förslag, att Riksdagen nu skulle för sin del besluta, att den justitieministern i förenämnda hänseende åliggande skyldighet skulle öfverflyttas å justitiekanslern. Det synes nämligen utskottet ligga i öppen dag, att en sådan åtgärd icke bör vidtagas utan att vederbörande myndigheter lämnats tillfälle att yttra sig angående dess lämplighet samt alla på frågan inverkan omständigheter blifvit föremål för en fullständig och allsidig utredning. Utskottet har för den skull funnit sig böra förorda en skrifvelse i ämnet till Kungl. Maj:t.

Hvad utskottet ofvan anført gäller jämväl motionärens förslag att öfverflytta de s. k. ordningsmålen från justitieministerns pröfning till domstolarna. Äfven för bedömandet af denna fråga är en fullständig utredning af behovet påkallad.

På grund af hvad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen må, med anledning af herr Warburgs förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta utreda, huruvida och i hvilken mån justitieministern bör befrias från den honom för närvarande åliggande skyldighet att öfvervaka skrifers allmängörande, samt för Riksdagen framlägga de förslag till ändringar i tryck-

frihetsförordningen, hvartill denna utredning kan gifva
anledning.

Stockholm den 11 maj 1908.

På utskottets vägnar:

HUGO BLOMBERG.

Det skulle här antecknas, att herr *Fahlbeck* icke deltagit i detta
ärendes behandling inom utskottet.
